

Ounasjokivarren Vaaran-Mikkola

Kauppias Mikko Ylitörmästä kutsuttiin Vaaran-Mikoksi ja hänen vuoden 1860 tienoilla rakennuttamaansa taloa Vaaran-Mikkolaksi. Tepaston vanhimmat talot pystytettiin lähelle Ounasjokea. Tepasto sijaitsee Kittilän pohjoisosassa, missä maisemaa muotoilevat tunturien kumpuilevat laet.

Vaaran-Mikkolaa isännöi vajaa sata vuotta sitten kaksi veljestä. Juho eli Juntti oli poromies. Fredrik eli Heeti laittoi ruuat, hoiti hevosen sekä viljeli ohra- ja perunapellot. Piika ruokki ja lypsi lehmät sekä kirnusi voin. Heinäntekoon tarvittiin enemmän työväkeä. Talon pihapiiriin kuuluivat navetta, talli, käymälä, jyvä- ja vaateaitta sekä vähän kauemmaksi sijoitetut riihi ja lato, venehuone ja sauna.

Veljesten kuoltua talo jäi sukulaisille ja viimein tyhjilleen. Kun Kittilään puuhattiin 1970-luvulla museota, valittiin useamman tarjokkaan joukosta juuri Vaaran-Mikkolan vanha päärakennus. Se siirrettiin syksyllä 1976 Ounasjoen rannalla sijaitsevalle museoalueelle.

Mikkolan talon entisestä sisustuksesta on säilynyt melko tarkkoja tietoja. Kuistin portaita noustiin porstuaan, jonka nauloissa säilytettiin päällysvaatteet, peskit ja nutukkaat. Pirtissä pihan eli kartanon puoli oli miesten askareiden aluetta. Peränurkkaan ikkunoiden väliin naiset sijoittivat kevättalvella kangaspuut. Mikkolassa veljesten äiti oli kutonut niillä ahkerasti villaraanuja, joita käytettiin sängyissä peitteinä samoin kuin lampaantaljojakin. Pirtissä ei ollut mattoja eikä verhoja. Pirtin orsilla säilytettiin tarvepuita ja lähempänä muuria päreitä. Leipävaraasta otettiin aterialla tarvittava määrä kuivaa leipää, joka liotettiin pehmeäksi vedessä tai maidossa.

Ruoka ja kahvi keitettiin komean muurin ulkonurkassa olevassa piisissä kolmijalkaisen telineen päällä. Se syötiin pirtin pöydän ääressä puulusikalla pahkakupeista. Keittiön suuri kaappi oli tarkoitettu maitoastioille kuten viilipytyille, piimä- ja kermasaaveille ja kirnulle. Siellä oli myös suuri kolmijalkainen saavi, jossa puiset astiat pestiin. Talossa kävi usein vieraita, jotka ostivat piimää ja voita. Tavallisille vieraille laitettiin makuusijaksi porontaljat pirtin lattialle. Vieraskamarissa yöpyivät arvokkaimmat vieraat. Yleensä kamarit olivat talvet kylmillään ja niissä nukuttiin vain kesäisin.

Kittilän museoalueelle päätyi myös Vaaran-Mikkolan hirsistä rakennettu käymälä eli hyysikkä. Tavallisesti ”ulkovessa” tehtiin navetan tai tallin nurkalle siten, että rakennuksen takaosa tuli tunkion puolelle. Hyysikän istuinpenkissä oli usein kaksi reikää, joissa ei aina ollut kansia. Pyyhkimenä käytettiin naavaa tai heinä- ja olkisytteröitä; sanomalehteä riitti harvoin hyysikkään vietäväksi. Alusta tyhjennettiin yleensä keväisin.

Vaaran-Mikkolan talossa kävi ennen vanhaan usein vieraita. Talo jatkaa museona tätä perinnettä ja toivottaa kävijänsä tervetulleiksi harmaaseinäisenä, mutta ryhdikkäänä.

